

ABUZER KENDİGELEN
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ

İSMAİL KIRCA
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ TİCARET HUKUKU
ÖĞRETİM ÜYESİ

KİYMETLİ EVRAK HUKUKU

GENEL ESASLAR KAMBIYO SENETLERİ

8. BASIDAN 9. TIPKI BASI
İSTANBUL 2025

onikilevha

İÇİNDEKİLER

SEKİZİNCİ BASIYA ÖNSÖZ.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
KAYNAKÇA.....	XXIII
KISALTMALAR.....	XXXIX

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL ESASLAR

BİRİNCİ AYRIM KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNA GİRİŞ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	1
2. TERMİNOLOJİ.....	3
3. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI VE UNSURLARI	4
3.1. Tanım	4
3.2. Unsurları	4
3.2.1. Senet	4
3.2.2. Senedin içerdiği hakkın devredilebilir nitelikte olması.....	7
3.2.3. Senet ile hak arasında kanunun öngördüğü derecede bağlılığın bulunması	8
3.2.3.1. Kıymetli evrak – adi borç senedi ilişkisi	8
3.2.3.2. Kıymetli evrak – teşhis senetleri ve ibraz senetleri ilişkisi	11
3.2.3.3. Kaydi sistem – kıymetli evrak ilişkisi	13
4. KIYMETLİ EVRAKIN İŞLEVLERİ.....	16

İKİNCİ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKIN SINIFLANDIRILMASI

1. SENEDE BAĞLANAN HAKKIN NİTELİĞİNE GÖRE.....	19
1.1. Alacak Senetleri	19
1.2. Emtiyayı Temsil Eden Senetler.....	20
1.3. Eşya Hukuku Senetleri.....	22
1.4. Pay Sahipliği veya Ortaklık Hakkı Veren Senetler.....	23
2. SENEDİN HAKKIN DOĞUMUNA ETKİSİNE GÖRE.....	25
2.1. Açıklayıcı (İzharî) Kıymetli Evrak	25
2.2. Kurucu (İhdasî) Kıymetli Evrak	25
3. HUKUKİ SEBEBİYLE OLAN İLİŞKİSİNE GÖRE	27
4. DEVİR ŞEKLİNE GÖRE	30
4.1. Türleri	31
4.1.1. Nama yazılı senetler	31
4.1.2. Hamile (hamiline) yazılı senetler	33
4.1.3. Emre yazılı senetler	34
4.2. Devirleri.....	36
4.2.1. Ortak koşul olarak zilyetliğin devri ve tedavüle (dolaşıma) çıkarma sözleşmesi.....	36
4.2.2. Emre yazılı senetlerde cironun, nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanının gerekliliği	39
4.3. Borçlunun Durumu ve Hak Sahipliğini (Kimin Alacaklı Olduğunu) Tespit	41
4.4. Tür Değiştirme.....	46
4.5. Kıymetli Evrakta Sınırlı Sayı Sorunu	48
5. KAMUNUN GÜVENİNİN (İYİNİYETİN) KORUNUP KORUNMAMASINA GÖRE.	49
5.1. Genel Olarak Korumanın Anlamı	49
5.2. Devredenin Tasarruf Yetkisi Bakımından	50
5.3. Hakkın Varlığı ve Kapsamı Bakımından	54

ÜÇÜNCÜ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKIN ZİYAI VE İPTALİ

1. GENEL OLARAK.....	57
----------------------	----

1.1. İptal Kurumuna Duyulan İhtiyaç	57
1.2. İlgili Düzenlemeler	58
1.3. İptalin Çekişmesiz Yargının Konusu Olması.....	60
2. ZİYA (ZAYİ OLMA) KAVRAMI	60
3. İPTAL İSTEMİNDE BULUNABİLECEK KİŞİLER VE HUKUKİ YARAR ŞARTI	62
3.1. İptal İsteminde Bulunabilecek Kişiler	62
3.2. Hukuki Yarar Şartı	63
4. ÖNLEYİCİ ÖNLEMLER VE İPTAL USULÜ	65
4.1. Önleyici Önlemler.....	65
4.2. İptal Usulü.....	68
5. İPTAL KARARININ HÜKÜM VE SONUÇLARI (ETKİLERİ).....	72

DÖRDÜNCÜ AYRIM

KIYMETLİ EVRAK TEORİLERİ

1. ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ	79
2. YARATMA (KREASYON) TEORİSİ	80
3. SÖZLEŞME TEORİSİ – TEDAVÜL SÖZLEŞMESİ.....	81
4. HUKUKİ GÖRÜNÜŞ TEORİSİ (HUKUKİ GÖRÜNÜŞ TEORİSİYLE TAMAMLANMIŞ YARATMA VE SÖZLEŞME TEORİLERİ).....	84

BEŞİNCİ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKTA DEF'İLER

1. DEF'İ KAVRAMI.....	87
2. DEF'İ TÜRLERİ	89
2.1. Etkilerine Göre.....	89
2.2. Doğum Kaynaklarına (Maddi Özelliklerine) Göre.....	91
2.2.1. Nama yazılı senetlerde def'iler.....	91
2.2.2. Hamile ve emre yazılı senetlerde def'iler.....	92
2.2.2.1. Genel olarak	92
2.2.2.2. Senetten anlaşılan def'iler	94
2.2.2.3. Senetteki taahhüdün geçersizliğine (hükümsüzlüğüne) ilişkin def'iler.....	95
2.2.2.3.1. Genel olarak	95

2.2.2.3.2. Türleri.....	98
2.2.2.3.2.1. İsnat def'ileri.....	98
2.2.2.3.2.1.1. İsnat def'ilerini yaratan olgular	98
2.2.2.3.2.1.2. İsnat için kambiyo taahhüdünde bulunma bilinciyle hareket edilmesinin gerekip gerekmediği sorunu	102
2.2.2.3.2.1.3. İmza aşamasına hukuki işlemler için öngörülen düzenlemelerin uygulanıp uygulanmayacağı sorunu	104
2.2.2.3.2.2. Geçersizlik def'ileri	105
2.2.2.3.2.2.1. Genel olarak.....	105
2.2.2.3.2.2.2. Geçersizlik def'ilerinin kaynakları	107
2.2.2.3.2.2.3. Geçersizlik def'ilerinin ileri sürülmesi.....	110
2.2.2.4. Kişisel def'iler.....	113
2.2.2.4.1. Anlamı	113
2.2.2.4.2. Kişisel def'ilerin kaynakları.....	114
2.2.2.4.2.1. Temel ilişki.....	114
2.2.2.4.2.2. Kambiyo taahhüdü ile ilgili özel anlaşmalar	116
2.2.2.4.2.3. Kambiyo taahhüdü dışındaki hukuki ilişki	118
2.2.2.4.3. Kişisel def'ilerin ileri sürülmesi.....	118

İKİNCİ BÖLÜM KAMBIYO SENETLERİ

BİRİNCİ AYRIM GENEL OLARAK

1. KAVRAM	127
2. ORTAK NİTELİKLERİ	129
3. EHLİYET	134
4. TEMSİL	137

İKİNCİ AYRIM

POLİÇE

1. GENEL OLARAK.....	143
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	143
1.1.1. Kanuni düzenleme	143
1.1.2. Uygulama.....	144
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	145
1.2.1. Tarihî gelişimi	145
1.2.2. İktisadi önemi	146
1.3. Hukuki Niteliği	148
2. BONODAN FARKLI YÖNLERİ	149
2.1. Unsurlar	149
2.2. Kabul.....	152
2.3. Karşılığın Devri (İntikali)	156
2.4. Diğer Farklar.....	157

ÜÇÜNCÜ AYRIM

BONO

(EMRE YAZILI SENET)

1. GENEL OLARAK.....	162
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	162
1.1.1. Kanuni düzenleme	162
1.1.2. Uygulama.....	163
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	164
1.3. Hukuki Niteliği	165
2. BONONUN DÜZENLENMESİ	166
2.1. Genel Olarak Bonoda Şekil	166
2.2. Kanuni Unsurlar.....	167
2.2.1. “Bono” veya “emre yazılı senet” kelimesi	168
2.2.2. Belirli bir bedeli kayıtsız ve şartsız ödeme vaadi	169
2.2.3. Vade	173
2.2.4. Ödeme yeri	174

2.2.5. Kime veya kimin emrine ödenecekse onun adı: Lehtar	175
2.2.6. Düzenlenme tarihi ve yeri.....	178
2.2.6.1. Unsurun önemi	178
2.2.6.2. Düzenlenme tarihi	179
2.2.6.3. Düzenlenme yeri.....	181
2.2.7. Düzenleyenin imzası.....	183
2.3. Unsurların Bulunmaması ve Açık Bono	186
2.4. Bonoya Konulabilecek İhtiyari Kayıtlar.....	190
2.4.1. Kanunda öngörülen ihtiyari kayıtlar.....	190
2.4.1.1. Menfi emre kaydı	191
2.4.1.2. Belirsiz vadeli bonolarda faiz kaydı	193
2.4.1.3. Aynen ödeme ve kur kaydı	193
2.4.1.4. Protestodan muafiyet kaydı	194
2.4.1.5. Diğer kayıtlar.....	194
2.4.2. Kanunda öngörülmeyen ihtiyari kayıtlar.....	194
2.4.2.1. Yetki kaydı.....	194
2.4.2.2. Bedel kaydı.....	195
2.4.2.3. Teminat kaydı	196
2.4.2.4. Temerrüt faizi kaydı	198
2.4.2.5. Diğer kayıtlar.....	198
2.5. Yasak Kayıtlar.....	199
2.5.1. Bononun geçerliliğini etkilemeyen yasak kayıtlar	199
2.5.1.1. Belirli vadeli bonolarda faiz kaydı	199
2.5.1.2. Düzenleyenin sorumsuzluk kaydı	199
2.5.1.3. Bononun mahiyetine uygun olmayan ihtiyari kayıtlar.....	200
2.5.2. Bononun geçerliliğini etkileyen yasak kayıtlar	201
2.6. Bono Metninde Değişiklik.....	202
2.7. Bonoda Nüsha Yasağı ve Suret.....	205
3. BONONUN DEVRİ	205
3.1. Genel Olarak Ciro.....	206
3.2. Ciroda Kişiler.....	208
3.3. Cironun Şekli ve Şekil Açısından Türleri	213
3.3.1. Cironun şekli.....	213

3.3.2. Cironun şekil açısından türleri.....	216
3.3.2.1. Tam ciro.....	216
3.3.2.2. Beyaz ciro.....	217
3.4. Cironun İşlevleri	219
3.4.1. Temlik işlevi	219
3.4.2. Teşhis işlevi	219
3.4.3. Teminat işlevi.....	222
3.5. Cironun Yapılabileceği Süre – Gecikmiş Ciro.....	224
3.6. Cironun Özel Çeşitleri	227
3.6.1. Tahsil cirosu.....	227
3.6.2. Rehin cirosu.....	230
4. BONODA AVAL	233
4.1. Genel Olarak	234
4.2. Avalin Şekli.....	235
4.3. Avalde Kişiler	238
4.4. Avalin Hükümleri.....	239
5. BONONUN ÖDENMESİ	241
5.1. Muacceliyet Zamanı: Vade	241
5.1.1. Vade türleri.....	242
5.1.1.1. Belirli bir günde.....	242
5.1.1.2. Düzenlenme gününden belirli bir süre sonra.....	244
5.1.1.3. Görüldüğünde.....	245
5.1.1.4. Görüldükten belirli bir süre sonra	245
5.1.2. Vadeye ilişkin sürelerin hesabı	247
5.2. Ödeme İçin İbraz	248
5.2.1. Genel olarak.....	248
5.2.2. İbraz yeri.....	248
5.2.3. İbraz zamanı: Ödeme günü.....	249
5.2.4. İbraz etmemenin sonuçları ve tevdi.....	250
5.3. Ödemenin Gerçekleştirilmesi	252
5.3.1. Düzenleyenin inceleme yükümlülüğü ve kimlik kontrolü ..	252
5.3.2. Bono bedelinin ödenme şekli	253
5.3.3. Ödeme hâlinde yapılacak işlemler.....	254

5.3.3.1. Tam ödeme hâlinde.....	254
5.3.3.2. Kısmi ödeme hâlinde.....	255
5.3.4. Vadede ve vadeden önce ödeme	256
6. BONONUN ÖDENMEMESİ.....	257
6.1. Ödememeden Kaynaklanan Sorumluluk	257
6.2. Ödememenin Tespiti: Protesto.....	258
6.2.1. Yetkili merci.....	259
6.2.2. Düzenlenme süresi.....	259
6.2.3. Usulü ve içeriği.....	260
6.2.4. Protestodan muafiyet hâlleri.....	262
6.2.4.1. Kanuni muafiyet.....	262
6.2.4.2. İradi muafiyet	262
6.3. Başvurma Hakkı	263
6.3.1. Genel olarak.....	263
6.3.2. Başvuru borçluları ve sorumluluğun niteliği.....	264
6.3.2.1. Başvuru borçluları	264
6.3.2.2. Sorumluluğun niteliği.....	266
6.3.3. Başvurma hakkının şartları	267
6.3.3.1. Vadede	267
6.3.3.2. Vadeden önce.....	268
6.3.4. Başvurma hakkının kapsamı.....	269
6.3.4.1. Hamil açısından.....	269
6.3.4.2. Ödeyen bir başvuru borçlusunu açısından.....	270
6.3.5. Retret ve araya girme suretiyle ödeme	271
6.3.6. Başvurma hakkının düşmesi.....	272
6.4. Bonoya Dayalı Taleplerde Zamanaşımı	272
6.5. Bonoya Dayalı Talep Haklarını Kaybeden Hamilin Durumu.....	275
6.5.1. Genel olarak.....	275
6.5.2. Sebepsiz zenginleşme talebi	276
6.5.3. Hamilin temel ilişkiye dayanabilmesi	278

DÖRDÜNCÜ AYRIM

ÇEK

1. GENEL OLARAK.....	281
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	281
1.1.1. Kanuni düzenleme	281
1.1.2. Uygulama.....	283
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	284
1.3. Hukuki Niteliği	284
2. ÇEKİN DÜZENLENMESİ	286
2.1. Çek Düzenlemenin Ön Şartları	286
2.1.1. Karşılık	286
2.1.2. Çek anlaşması	287
2.1.3. Karşılık veya çek anlaşmasının bulunmaması.....	289
2.2. Çek Düzenlenmesinde Şekil	289
2.2.1. Zorunlu unsurlar	289
2.2.1.1. Çek kelimesi	289
2.2.1.2. Belirli bir bedelin ödenmesi için kayıtsız ve şartsız havale	290
2.2.1.3. Muhatap	290
2.2.1.4. Ödeme yeri	291
2.2.1.5. Düzenlenme tarihi ve yeri	291
2.2.1.5.1. Düzenlenme tarihi	292
2.2.1.5.2. Düzenlenme yeri	293
2.2.1.6. Düzenleyenin imzası	293
2.2.1.7. Çekin seri numarası ve karekodu	293
2.2.2. Unsurların bulunmaması ve açık çek.....	295
2.2.3. ÇekK’da öngörülen özel düzenleme.....	296
2.2.3.1. Çek hesabı açılması ve çek defteri verilmesine ilişkin.....	296
2.2.3.2. Matbu çek yapraklarının kullanılması zorunluluğuna ilişkin.....	297
2.2.3.2.1. Tacir çeki	298
2.2.3.2.2. Matbu hamiline yazılı çek.....	299

2.2.3.3. Tamamlayıcı unsurlara ilişkin	300
2.2.4. Çeke konulabilecek ihtiyari kayıtlar.....	301
2.2.4.1. Kanunda öngörülen ihtiyari kayıtlar.....	301
2.2.4.1.1. Çekin türüne ilişkin kayıtlar.....	301
2.2.4.1.2. Ödemeye ilişkin kayıtlar	303
2.2.4.1.3. Ödenmeme hâline yönelik kayıtlar	303
2.2.4.2. Kanunda öngörülmeeyen ihtiyari kayıtlar.....	304
2.2.4.2.1. Düzenleyen ile muhatap arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	305
2.2.4.2.2. Düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	305
2.2.4.2.3. Muhatap ile hamil arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	306
2.2.5. Yasak kayıtlar.....	306
2.2.5.1. Çekin geçerliliğini etkilemeyen yasak kayıtlar	306
2.2.5.1.1. Kabul kaydı (ve muhatabın aval beyanı ile cirosu)	306
2.2.5.1.2. Vade kaydı	307
2.2.5.1.3. Faiz kaydı	307
2.2.5.1.4. Düzenleyenin sorumsuzluk kaydı	307
2.2.5.2. Çekin geçerliliğini etkileyen yasak kayıtlar	308
2.2.6. Çekte suret yasağı ve nüsha.....	308
3. ÇEKİN DEVRİ.....	308
3.1. Genel Olarak	308
3.2. Nama Yazılı Çekin Devri.....	309
3.3. Emre Yazılı Çekin Devri.....	310
3.4. Hamiline Yazılı Çekin Devri.....	312
4. ÇEKİN ÖDENMESİ	313
4.1. Çekte “Vade” Sorunu	313
4.1.1. Çekin görüldüğünde ödeneceği kuralı (TK).....	313
4.1.2. İleri düzenlenme tarihi (vadeli) çek uygulaması	313
4.1.3. Uygulamanın kanun koyucu tarafından da kabulü (ÇekK). 314	
4.2. Ödeme İçin İbraz	316

4.2.1. İbraz yeri.....	316
4.2.1.1. Muhatap bankaya ibraz	316
4.2.1.2. Takas odasına ibraz.....	317
4.2.2. İbraz süresi.....	318
4.2.2.1. İbraz sürelerinin önemi.....	318
4.2.2.2. Kanunda öngörülen farklı ibraz süreleri.....	319
4.2.2.3. İbraz sürelerinin hesaplanması	320
4.2.2.4. İbraz sürelerinin hukuki niteliği	321
4.2.2.5. İbraz sürelerinin geçirilmesinin sonuçları	321
4.3. Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü	322
4.3.1. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunması hâlinde	322
4.3.2. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunmaması hâlinde	323
4.4. Çek Karşılığının Ödenmesi.....	324
4.4.1. Muhatap bankanın inceleme yükümlülüğü.....	324
4.4.2. Kimlik tespiti ve çekin ödenme şekli	325
4.4.3. Ödeme hâlinde yapılacak işlemler.....	326
4.4.3.1. Tam ödeme hâlinde.....	326
4.4.3.2. Kısmi ödeme hâlinde.....	326
4.4.4. Karşılığı bulunmayan bir çekin ödenmesi	328
4.4.5. Sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmesi.....	328
4.5. Çekten Cayma.....	331
4.5.1. Anlamı	331
4.5.2. Şartları	331
4.5.3. Sonuçları	332
5. ÇEKİN ÖDENMEMESİ.....	333
5.1. Çekin Muhtemel Ödenmeme Nedenleri ve “Karşılıksızlık”	333
5.2. Ödenmeme Durumunun Tespiti.....	334
5.3. Çekin Karşılıksız Kalmasının Hukuki Yaptırımı	336
5.3.1. Başvurma hakkı	336
5.3.1.1. Genel olarak	336
5.3.1.2. Başvurma hakkının şartları.....	337
5.3.1.3. Başvurma hakkının kapsamı	338
5.3.1.4. Başvurma hakkına ilişkin zamanaşımı süresi.....	340

5.3.2. Başvurma hakkını kaybeden hamilin durumu	341
5.3.2.1. Genel olarak	341
5.3.2.2. Sebepsiz zenginleşme talebi	342
5.3.2.3. Hamilin temel ilişkiye dayanabilmesi	342
5.3.2.4. Karşılığın devri	342
5.4. Çekin Karşılıksız Kalmasının Cezai Yaptırımı	343
5.4.1. ÇekK’da öngörülen özel hükümler	343
5.4.2. Karşılıksız çek suçu	343
5.4.2.1. Genel olarak	343
5.4.2.2. Suçun oluşması için gerekli şartlar	344
5.4.2.3. Suç için öngörülen ceza	345
5.4.2.4. Suçun faili	346
5.4.2.5. Yargılama usulüne ilişkin özel hükümler	347
5.4.3. Suç için öngörülen koruma ve güvenlik tedbiri	349
6. ÖZEL ÇEK TÜRLERİ	350
6.1. Genel Olarak	350
6.2. Çizgili Çek	351
6.3. Mahsup Çeki	352
6.4. Teyitli (Bloke) ve Garantili Çek	353
6.4.1. Genel olarak	353
6.4.2. Teyitli (bloke) çek	353
6.4.3. Garantili çek	355
6.5. Banka Çeki	356
KAVRAM İNDEKSİ	359
MADDE İNDEKSİ	369